

stærk Udvikling, siden 8 Timers Arbejdsdagen blev indført i 1919, selv om den endnu langt fra er det, man maatte ønske sig, det skal ingen erkende mere aabent end jeg. Det viser sig paa mange Punkter i Tilslutning til de forskellige Arter af Folkeoplysning, Arbejderhøjskoler, Folkeuniversitetet, Studentersamfundets frie Foredrag, de Heegaardske Foredrag og lignende Virksomheder, der har haft en Opblomstringsperiode, siden 8 Timers Arbejdsdagen blev indført her i København.

Det viser sig fremdeles ved Besøget paa de offentlige Biblioteker og ved den Brug, man gør af deres Bøger, og da det er et saa vigtigt Punkt, maa jeg have Lov til at opholde det høje Tings Tid ved at give en ganske kort Statistik over Væksten paa dette Punkt. Antallet af Laanere i Københavns Kommunes Biblioteker var i 1917—18 22 238, det følgende Aar 28 898, i 1919—20 29 374, i 1920—21 35 377, i 1921—22 46 560. Antallet af udlaante Bøger voksede fra 900 859 i 1917—18 til 1 609 513 i 1921—22. Af disse Bøger var i 1917—18 230 294 Bind Faglitteratur, men Interessen for at udvikle sig rent fagmæssigt voksede under 8 Timers Arbejdsdagen saa voldsomt, at Udlaanet af Faglitteratur i 1921—22 var 427 413 Bind.

Ministeren kan altsaa se, at det ikke er Teorier, her er Tale om, og den, der vil fratage den danske Arbejderklasse denne uhyre kulturelle Gevinst, gør Arbejderklassen i første Linie, Arbejdsgiverne i anden Linie og hele sit Samfund en ubodelig Skade. Det eneste, der kan siges til Forsvar for den højtaerede Landbrugsminister, er, at han ikke har Forstand paa det Spørgsmaal, om hvilket han her saa letsindigt har talt.

Man har under disse Diskussioner ogsaa berørt et andet Spørgsmaal, der, hvis jeg ikke tager meget fejl, skal være et Kardinalpunkt i den kommende Valgkamp. Det er Spørgsmaalet om Socialismen. Jeg tror, at Valgkampen, naar den kommer, vil i meget høj Grad komme til at staa i Socialismens Tegn; man vil søge at forskrække Befolkningen med Socialdemokratiet, med den socialistiske Fremtidsstat. Derfor mener jeg, at det er rigtigt, at der fra socialdemokratisk Side bliver advaret mod at opstille Skræmmebilleder, der ikke har noget med Virkeligheden at gøre. Det er nemlig slet ikke saaledes, at Socialdemokraterne kun tænker sig Socialismen gennemført i den Form, at Staten og den alene ejer Produktionsmidlerne og foretager Produktionen. Socialismen kan realiseres

paa mange Maader. Det er heller ikke saaledes, at Socialdemokraterne her i Danmark tænker sig et socialistisk Samfund oprettet i et Nu, som Aladdin byggede et Slot paa een Nat. Nej, vi forstaaer meget godt, at ganske som det lille Barn i sig har Anlæg til det voksne Menneske, Anlæg, der efterhaanden under Væksten kommer frem, saaledes har Samfundet i sig Anlæg til det socialistiske Samfund, og den, der forstaaer at iagttage det nuværende Samfund, kan se mange af disse Anlæg.

Der er først den frie Form for socialistisk Samvirken. Der har Bondestanden selv gjort Begyndelsen, Brugsforeningerne ude paa Landet, der blev oprettet af politiske Grunde i sin Tid, er i deres Princip samfundsmæssige Fællesvirksomheder, endog paa demokratisk Grundlag, og et Anlæg, som kan gaa ind i et socialistisk Samfund. Disse Brugsforeninger var oprindelig kun Fordelingsvirksomheder, men det er længe siden, at de er gaaet over til at blive produktive Virksomheder, og de driver Storhandel. Den Tid er ikke fjern, da de har deres egen Flaade til at faa Varerne hjem paa. Her er altsaa Muligheder for en Udvikling i socialistisk Retning, som Socialdemokraterne udmærket godt kan anerkende, og vi ser ogsaa, at Byernes Arbejdere har anerkendt det Princip, der ligger deri, idet Brugsforeningerne i Købstæderne og i København er noget, der ganske svarer til Brugsforeningerne ude paa Landet, og ogsaa de er i stigende Grad ved at gaa over til Produktion og til anden Storvirksomhed. Og saaledes som det er paa dette Punkt, saaledes er det paa mange andre. Der gives mange Former for frit samfundsmæssigt Fællesskab, der ikke i mindste Maade er i Strid med en socialistisk Samfundsteori.

Vi har paa den anden Side i vort Samfund megen Socialisme, der drives ved kommunal Foranstaltning, og som ingen Socialdemokrat tænker paa at forbyde i et kommende socialistisk Samfund, selv om det maaske nok vilde blive omformet. Ja, vi har Statssocialisme i sit Princip i en Mangfoldighed af Virksomheder, selv om disse Virksomheder ikke i enhver Henseende opfylder de Krav, et Socialdemokrati vil stille til den endelige Ordning. Men Statsdriften paa talrige Omraader er i sit Princip Socialisme.

Det er derfor en fuldkommen Misforstaaelse, at vi lever i et Samfund, der slet ikke er inficeret med Socialisme, og som en skøn Dag pludselig skulde træde ind i et fuldt færdigt socialistisk Samfund. Nej,